

NARODNI KOLEKI

Narodni koleki, nalepnice, doplačilne znamkice, zdaj po novem tudi pepelke. Kakor koli jih že imenujemo pomembno je, da poznamo vsebino in namen njihove izdaje. Takšni izdelki se niso pojavili šele sedaj z rojstvom samostojne Slovenije. Zagotovo so prav toliko stari kot prave (uradne) poštno znamke.

Nameni njihovega izdajanja so običajno namenjeni za zbiranje denarja v naprej določen namen. Pomemben je tudi prispevek v propagandne namene. Bile so namenjene za lepljene na poštno pošiljke. Na slovenskem najbolj poznani in tudi najžlahtnejši so narodni koleki Ciril-Metodove družbe. Nastajali so v času prebujanja slovenske narodne zavesti in kot pomoč obrambi pred potujčevalnimi akcijami nemških in italijanskih organizacij. Nemški Schulverein ustanovljen 1880 (Nemško šolsko društvo) in Sudmarka sta za propagiranje nemštva in gradnjo nemških šol v slovenskih krajih izdajali nalepke s slikami naših mest, grbi in raznimi podobami. Bogata je tudi bera razglednic. Italijani so imeli društvi Pro patria in pozneje še Lega nazionale.

Za obrambo pred temi mogočnimi organizacijami so Slovenci ustanovili leta 1885 Družbo svetega Cirila in Metoda in leta 1910 še Slovensko stražo. Družbi sta zbirali sredstva tudi s pomočjo razglednic, čestitk in drugega propagandnega materiala in izdali veliko nalepnic v obliki znamke. Imenovali so jih narodni koleki. Razglednice so imele natisnjen poseben okvirček z besedilom prostor za narodni kolek. Denar so zbirali tudi kot donacije. Izdelki podpornikov so imeli označeno, da gre del zaslužka družbi. Tako zbrana sredstva pa so bila v primerjavi z nemškimi mnogo skromnejša.

Filatelisti se pogosteje srečujemo s poštnimi pošiljkami. Na njih se najdejo tudi nalepke oz. narodne koleke.



- Najpogostejši so tisti z napisom »Narod sebi« znani so vsaj v osmih različicah.



- Pogoste so tudi tiste s podobami darovalcev družbi Marije Vilhar in Karla Kotnika v vsaj petih različicah. To področja ostaja še neraziskano in čaka poznavalca, da nam sestavi katalog. Nekaj še drugih primerkov poznam tudi sam, zato jih tukaj naštevam.



- Podoba Cirila in Metoda napis »Mal položi dar – domu na altar – 2 vinarja«.



- Dekle v narodni noši »Obmejnim Slovencem«.



- Dekle zaliva mlado lipo »Kronski dar Družbi sv. Cirila in metoda«.



- Podoba Št. Ilja v Slovenskih Goricah »Družbi sv. Cirila in Metoda«.



- Tribarvna nalepnica »Ptuj/2 vinarja« in Črna nalepnica datum »20. IX. 1908«

Obe spominjata na dogodke v Ptujju in Ljubljani. V Ptujju so bili napadeni delegati slovenskih društev C.M.D. Protesti v Ljubljani 20.9.08 so bili odgovor na ta napad. Na Pogačarjevem trgu je vojska protestnike razgnala z orožjem in ubila dva naključna udeleženca Ivana Adamiča in Rudolfa Lundra. Nemire so izkoristili Nemci in izdali svoje nalepnice in razglednice s podobo (barbarskega divjanja) razbitih oken Kazine v Ljubljani.



- Petindvajsetletnica CMD, podoba žene v narodni noši »Mal položi dar – domu na oltar"
 -



- »Narodna šola – Družba Cirila in Metoda v Ljubljani«
- »Narodna šola v Št. Jakobu v Rožu – rešimo mladino«



- »Šola na Muti na Štajerskem«

Ob razpadu habsburške monarhije in nastanku novih držav po prvi svetovni vojni, je bil zelo boleč za obmejne slovenske pokrajine posebej za Koroško in Primorsko. Usoden za koroške Slovence je bil plebiscit leta 1920. Zaprznela slovenska vojaška zmaga na Koroškem v boju za severno mejo ni mogla spremeniti odločitve pariške mirovne konference, naj se prebivalstvo dela Celovške kotline o svoji državni pripadnosti odloči na plebiscitu. Pred plebiscitom sta obe strani pričeli z intenzivno propagando. Nemška propaganda (tudi v slovenskem jeziku) je poudarjala predvsem ekonomske koristi za ohranitev enotnosti Celovške kotline. Sklicevala se je tudi na koroško deželno zavest in na bratstvo med slovensko in nemško govorečimi prebivalci Koroške. Posebno so prebivalstvo strašili s Srbi in vojaško obveznostjo v Kraljevini Jugoslaviji.



Nemška propaganda v slovenščini.

Jugoslovanska (oz. slovenska) stran je na drugi strani nastopala skoraj izključno z argumenti, ki so poudarjali slovensko narodno zavest. Bila je izrazito protinemško usmerjena. Poleg plakatov, letakov, razglednic, najdemo na obeh straneh tudi propagandne nalepnice. Za pomoč pri plebiscitu je slovenska stran izdala posebno serijo. Domnevno je avtor osnutkov Maksim Gaspari.



- Cerkev na otoku ob Vrbskem jezeru »Vrbsko jezero/1k«.
- Korošec v rdeči barvi »Kdor narod izdaja kdor narod taji: Še zemlja ne bo pila njegove krvi«.
- Slovenka v narodni noši in napis »Zarja zmage se razlega čez slovenji Korotan«.

Po izgubljenem plebiscitu je izšla nalepka v črni barvi s podobo sončnega zahoda in datumom 10.X.1920.

Dodelitev Primorske Italiji je zabeležena tudi z nalepko »Spomin na Rapalo 11.XI.1920«.

Tudi požig narodnega doma v Trstu je upodobljen v podobi ognjenega petelina.

Velika pričakovanja se Slovincem v novi državi niso uresničila. Monarhistična oblast je dovoljevala in propagirala le jugoslovanstvo. V to obdobje pa že sodijo nove nalepke »čuvajmo Jugoslavijo«. Prav tako je po letu 1920 Ciril Metodova družba pričela nazadovati in je v medvojnem času postavila le še dve šoli.



Podobno kot C.M.D. je tudi 1910_leta ustanovljena Slovenska straža krila del svojih potreb za delovanje s tiskanjem in prodajo svojih nalepnic. Znale so mi »Št. Ilij – Slovenska zemlja Slovincem«, Brezje »Z bogom in Marijo za domovino«. Pogosta je podoba s slovenskim vojščakom in napisom »Slovenski straži«.

Tudi druga slovenska društva iz tega časa (Sokoli, Orli, Gorotan) so ravnala enako in tudi izdajala nalepnice.